

การจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

Knowledge Management of the Basic Education School in Mahasarakham Education Office, Area 1

พรหมสรณ์ หมิ่นไธสง¹ เอนก ศิลปนิลมาลัย² นลินรัตน์ อภิชาติ³ และ ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง⁴

Promsan Muontaisong,¹ Anake Silpanilmalaya,² Nalinrat Apichart³ and Tirawat Yeamsang⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ และศึกษาปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 557 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) และโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสาร จำนวน 10 โรงเรียน แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการความรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และแบบบันทึกการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการจัดการความรู้ในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และการจัดการความรู้ 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ และด้านการเรียนรู้ พิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการจัดการความรู้โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการจัดการความรู้ในโรงเรียนที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ที่นำมาวิเคราะห์ยังไม่ครอบคลุมภาระงานการทำงาน เพื่อจัดการความรู้ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ บุคลากรขาดทักษะในการจัดเก็บความรู้และจัดการความรู้ในรูปแบบฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ค.ต. (หลักสูตรและการสอน) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁴ กศ.ต. (การบริหารและพัฒนาการศึกษา) อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

This research aims were to study knowledge management process and problems, solutions, and recommendations of the schools under Maha Sarakham Basic Education Office, Area 1. Sample group consists of 557 teachers from the schools under Maha Sarakham Basic Education Office, Area 1 obtained by multi-stages random sampling and 10 data-gathered schools obtained by purposive selection. Tools used were the rating scale questionnaire on knowledge management practice with confident value of.98 and document study notes concerned knowledge management. Statistic used were percentage, means, and standard deviation.

Research results were found :

1. The overall school knowledge managements were in high level as well as by aspect consideration with first three aspects as : systematic organizing, creation and seeking, and learning. Once consider by position, the overall and by aspect knowledge management of school administrators and school teachers were also in high level.

2. The major school knowledge management problems were : knowledge was not comprehensive, knowledge management activities were done individually, and personnel lack of computer database management skills.

Keyword : Knowledge management, School, Basic Education Office.

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมความรู้ (Knowledge society) และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและการผลิตมากกว่าเงินทุนและแรงงาน หน่วยงานของรัฐบาลและของเอกชนต่างหันมาเตรียมองค์กรของตนให้มีความพร้อม โดยหวังเพิ่มประสิทธิภาพที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรในทุกด้าน ดังนั้นองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องปรับตัวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ โดยใช้การจัดการความรู้ในองค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2548 : 11-12)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบริหารโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งงานด้านต่างๆ โดยทรงจัดการความรู้ไปพร้อมกัน ทรงตระหนักว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย ความรู้ที่มีได้รับการถ่ายทอด ต่อๆ กันมาและ

จากการปฏิบัติจริง ขาดหลักวิชาการสมัยใหม่ และประสบปัญหาที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ชนบทธรรมเนียม ประเพณี จึงทรงดำเนินการจัดการความรู้ เช่น การศึกษาวิจัย ทดลอง แสวงหาแนวทางและวิธีการด้านต่างๆ ให้แก่ราษฎรในการประกอบอาชีพและผู้สนใจเข้าศึกษาดูงาน แล้วนำไปปรับใช้ ขยายผลการพัฒนาสู่ราษฎรใกล้เคียง พระองค์ทรงนำวิธีการบริหารจัดการความรู้มาใช้ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจโดยตลอด นับตั้งแต่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การทดลอง การวิจัย การบริหารงานของ “ศูนย์การศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” จึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการความรู้เพื่อเกษตรกรรวมทั้งพระราชกรณียกิจต่างๆ ด้านการพัฒนาที่เห็นได้ชัดเจนเกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น แนวทางพระราชดำริเรื่องหญ้าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2550 : 109-110)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2546 : 4) หมวด 3 มาตรา 11 กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ ให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการให้มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน (บุญดี บุญญากิจและคณะ, 2547 : 7)

การจัดการความรู้ เป็นการรวบรวมความรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (Tacit knowledge) เกิดจากประสบการณ์ทำงาน ทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลในองค์กรซึ่งปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกัน หรือทีมงานที่ทำงานร่วมกัน แล้วมีการจัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติ เมื่อรวบรวมแล้ว ก็มีการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์จำแนก (Synthesis) หรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ ทั้งทางสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เกิดการต่อยอดความรู้หรือสร้างประโยชน์จากความรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นไป (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548 : 2)

กระบวนการจัดการความรู้มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ คือ 1) การค้นหาความรู้ 2) การสร้างและการแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กร (บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2547 : 54-59)

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอดีตที่ผ่านมา ความรู้ในสถานศึกษาทุกแห่งจะมีมากมายแต่บางสถานศึกษาไม่ได้จัดเก็บให้เป็นระบบโดยเฉพาะความรู้ที่ฝังลึกในตัวคนที่เป็นทักษะเฉพาะคนที่เกิดจากประสบการณ์สอน ค่านิยม และพฤติกรรมการสอน ก็จะหายไปกับผู้เกษียณอายุราชการจากการลาออกหรือโอนไปปฏิบัติงานใน

หน่วยงานอื่น ทำให้ความรู้ในคนๆ นั้นไม่ได้ถูกเก็บไว้ให้เป็นประโยชน์กับผู้ร่วมงานรุ่นหลัง (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548 : 12)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่ประสานงานการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอแกดำ อำเภอเขียงยืน อำเภอกุดรัง และอำเภอชื่นชม มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองมหาสารคาม จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการดำเนินงานจัดจัดการความรู้ โดยจัดทำเป็นคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2549 ตัวชี้วัดที่ 13.3.4 ระดับความสำเร็จของการจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ (Knowledge management center) มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับคะแนน 5 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2549 : 74) ซึ่งกระบวนการที่ดำเนินการได้แก่ นำความรู้ต่างๆ เผยแพร่ทางเว็บไซต์ แต่ยังไม่ได้ทำเต็มรูปแบบ ขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบัน อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมกระบวนการจัดการความรู้ทั้งองค์กรอย่างแท้จริง การขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ ลงไปสู่สถานศึกษายังทำได้น้อย

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการบริหารจัดการความรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานตามกระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อให้ทราบว่ามีการดำเนินการจัดการความรู้ในระดับใด มีปัญหาอะไรบ้างและมีแนวทาง แก้ไขปัญหา อย่างไร ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ได้ข้อสนเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุง ส่งเสริมพัฒนา การบริหารจัดการความรู้ในภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. เพื่อศึกษาปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา และ ข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

คำถามการวิจัย

1. การจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการดำเนินการอย่างไร

2. การจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างไร จึงทำให้การจัดการความรู้มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวนทั้งสิ้น 4, 295 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ นี้ เป็นข้าราชการครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 557 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ตามประเด็นที่กำหนด ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากการประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ ซึ่งมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อยู่ในระดับดี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก จำนวน 10 โรงเรียน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ มี 2 แบบ คือ

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามระดับการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร เป็นแบบบันทึกการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการความรู้ โดยมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกอยู่ในระดับดี เพื่อศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ เอกสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ครอบคลุมในประเด็น แนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ขั้นตอนการดำเนินงานจัดการความรู้ ผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ ปัญหาการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน และผลของการแก้ไขปัญหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อประสานความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้ออกหนังสือประสานความร่วมมือจากโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเดินทางไปปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

5. กรณีที่ไม่ได้รับแบบสอบถามคืนครบตามจำนวน ผู้วิจัยไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จนครบทุกโรงเรียน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 557 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. นำแบบบันทึกเอกสารและผู้ช่วยบันทึก (Note takers) จำนวน 2 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความรู้แก่ผู้ช่วยบันทึก เกี่ยวรายละเอียดของการบันทึก ฝึกปฏิบัติให้ชำนาญก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลจริง และได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการรวบรวมเอกสาร ทำการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ ถึง 23 กุมภาพันธ์ 2550

การวิเคราะห์ข้อมูล

มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน
2. แบบสอบถาม ตอนที่ 1 หาความถี่ ร้อยละ
3. แบบสอบถาม ตอนที่ 2 ตรวจสอบและให้คะแนนเป็นรายชื่อตามเกณฑ์ ที่ตั้งไว้
4. แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
5. นำค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอในรูปแบบตารางโดยรวมและเป็นรายด้าน
6. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ เรียงตามลำดับความถี่ แล้วเรียบเรียงนำเสนอเป็นความเรียง

7. ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ดำเนินการดังนี้

7.1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้วิเคราะห์ความสอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานกับขั้นตอนการจัดการความรู้ บันทึกผลการประเมินรายโรงเรียน หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเทียบกับเกณฑ์ประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2545 : 49)

7.2 ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เอกสารทั่วไปให้ครอบคลุมประเด็นแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานจัดการความรู้ของสถานศึกษา

ผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ปัญหา การดำเนินงานจัดการความรู้ของสถานศึกษาการแก้ปัญหา การดำเนินงานการจัดการความรู้ของสถานศึกษาและผลของการแก้ปัญหาการดำเนินงานจัดการความรู้ของสถานศึกษา ศึกษา นำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ และด้านการเรียนรู้เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการจัดการความรู้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการค้นหาคำความรู้ ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการค้นหาคำความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ มีการวิเคราะห์ร่วมกันว่าความรู้เรื่องใดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน มีการวิเคราะห์ร่วมกันว่าภายในโรงเรียนมีการจัดการความรู้อะไรบ้าง และอยู่ในรูปแบบใด และมีการวิเคราะห์ร่วมกันว่าโรงเรียนยังขาดการจัดการความรู้อะไรบ้างตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการค้นหาคำความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ ครูในโรงเรียนแลกเปลี่ยนการจัดการความรู้ด้านการ

ปฏิบัติงานซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนางาน และโรงเรียนจัดกิจกรรมเพิ่มพูนการจัดการความรู้ในการปฏิบัติงาน เช่น การอบรม สัมมนา การสอนงาน เป็นต้น ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ปรากฏว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ โรงเรียนมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน/เอกสารพรรณนางาน โรงเรียนมีเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล ความรู้จากฐานข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย และโรงเรียนจัดการความรู้โดยจัดเก็บในรูปฐาน ข้อมูลหรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ โรงเรียนได้ให้คำจำกัดความ ของคำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันทั้งโรงเรียน โรงเรียนนำความรู้จากการรวบรวมมาพิจารณา คัดเลือกให้เหมาะสมกับงานและโรงเรียนมีการปรับปรุงความหมายของคำให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงตามลำดับเมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการประมวลและ

การกลั่นกรองความรู้ให้เป็นระบบโดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการเข้าถึงความรู้ ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการเข้าถึงความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ โรงเรียนแจ้งข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ ให้กับบุคลากรได้ทราบอย่างทั่วถึงโรงเรียนมีระบบเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกลุ่มงานเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้จากแหล่งความรู้ฐานข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็วตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ โรงเรียนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โรงเรียนมีกิจกรรมให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านการปฏิบัติงานบุคลากรในกลุ่มงานมีการสอนงานซึ่งกันและกัน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านการเรียนรู้ ปรากฏว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ โรงเรียนนำข้อมูลจากการปฏิบัติงานมาปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และโรงเรียนมีการพัฒนาการปฏิบัติงานให้เป็น

ไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพตาม ลำดับ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถาน ศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้าน การเรียนรู้โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีปัญหาการจัดการความรู้ในโรงเรียนที่สำคัญดังนี้ ความรู้ที่นำมาวิเคราะห์ยังไม่ครอบคลุมภาระงานที่โรงเรียนดำเนินการการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อจัดการความรู้ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำบุคลากรขาดทักษะในการจัดเก็บความรู้ในฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ความรู้ที่ประมวลได้ยังไม่สอดคล้องกับภาระงาน การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายมีการดำเนินการน้อย บุคลากรยังถ่ายทอดความรู้แฝงในตัวบุคคลให้กับคนอื่นยังไม่เต็มที่ และการเรียนรู้ของบุคลากรยังไม่ครอบคลุมภาระงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน

3. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เสนอแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในโรงเรียนที่สำคัญดังนี้ ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์หาความรู้ให้ครอบคลุมในทุกงานที่โรงเรียนดำเนินการ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกิดทักษะการใช้เครื่องมือสมัยใหม่เพื่อการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาทีมงานหรือคณะทำงานให้เป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพให้ความรู้สร้างความเข้าใจพัฒนาบุคลากรให้สามารถประมวลและกลั่นกรองความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อสร้างระบบเชื่อมโยงภายในองค์กร พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่มีจิตบริการที่ดี และผู้บริหารโรงเรียน ครู พัฒนาระบบการเรียนรู้อบรมร่วมกันให้ครอบคลุมภาระงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน

4. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในโรงเรียนที่สำคัญดังนี้ควรจัดอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องโรงเรียนควรเร่งพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้

ความเข้าใจ ในการประเมินโครงการและรายงานโครงการที่ถูกต้องควรสร้างทีมที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ นิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ควรเพิ่มช่องทางการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่สะดวก รวดเร็ว มากขึ้น เช่น ส่ง ระบบ Sms เป็นต้น เพิ่มงบประมาณสนับสนุนให้มากขึ้น และพัฒนาบุคลากรที่สอนไม่ตรงวิชาเอกให้มีความรู้เพิ่มขึ้น

5. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสารมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยรวมอยู่ในระดับดีเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนมีการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้คือ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการเรียนรู้ และด้านการค้นหาความรู้ ตามลำดับ

6. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสาร มีแนวทางการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ส่งครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา การจัดการความรู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดขึ้น โรงเรียนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นำความรู้ที่ได้รับรับการอบรม ประชุม สัมมนา มาพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษา โรงเรียนปรับปรุง พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนโรงเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทราบปัญหา หาแนวทางแก้ไขในการประชุมประจำเดือน ทุกเดือนโรงเรียนจัดทำเอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี รายงานผลการดำเนินงานตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกำหนดเวลา และ โรงเรียนจัดเก็บความรู้ในรูปแบบเอกสาร รายงาน และบันทึกในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้ในการดำเนินงานในปีต่อไป

7. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสารมีขั้นตอนการดำเนินงานการจัดการความรู้ในสถานศึกษา 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่ 1 มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียน และการเก็บความรู้และรวบรวมความรู้ 2) รูปแบบที่

2 มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมความรู้ การจัดระบบความรู้ การปฏิบัติตามกรอบภาระงาน การประเมินและปรับปรุงแก้ไข และการจัดเก็บและเผยแพร่ และ 3) รูปแบบที่ 3 มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดระบบความรู้ การกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเรียนรู้

8. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสารมีผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ดังนี้ โรงเรียนผ่านการรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โรงเรียนได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง ผลงาน โครงการเด่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการและใช้แผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ครูผ่านการประเมินให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น ครูได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง ผลงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 นักเรียนได้รับรางวัล ในการแข่งขันทักษะทางวิชาการระดับกลุ่มโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด และจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่จัดขึ้น ชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยละ 75 ขึ้นไป โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของท้องถิ่นและโรงเรียนเป็นแหล่งศึกษาดูงานของ โรงเรียน หน่วยงานอื่น

9. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสารมีผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ดังนี้ ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ยังขาดความเป็นปัจจุบัน ทันสมัยสถานศึกษามีงบประมาณมีจำกัด จึงทำให้การดำเนินโครงการต่างๆ เกิดปัญหาและอุปสรรค ครูในสถานศึกษามีน้อย สอนไม่ตรงวิชาเอก ขาดความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน มีภาระงานสอนมาก ประกอบกับงานในหน้าที่อื่นๆ ก็มีมากด้วย การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้ โครงการ กิจกรรมของสถานศึกษา ยังขาดการประเมินโครงการเป็นระยะๆ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นข้อมูล และรับข่าวสารจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขาดประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนยังมีน้อย

10. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสารมีการแก้ปัญหาการดำเนินงานการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ดังนี้ ปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเพิ่มจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ ปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน และรายงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทุกๆ วันที่ 10 ของเดือน ส่งครูเข้ารับการอบรม พัฒนาความรู้ ทักษะเพิ่มเติม ในสาขาวิชาที่ไม่ถนัดและไม่ตรงวิชาเอก จัดทำโครงการรองรับ ข้อเสนอแนะ จากผลการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เช่น จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา ของบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น และ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

11. โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวมเอกสารมีผลการแก้ปัญหาการดำเนินงานการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ดังนี้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนและบุคลากร ข้อมูลเป็นปัจจุบันมากขึ้น แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินงานในสถานศึกษา ครูได้รับการอบรม พัฒนา เพิ่มขึ้น มีโครงการเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่มีผลการประเมินภายนอกที่ยังไม่พอใจ สถานศึกษามีงบประมาณในการบริหารจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นและ ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีสาระสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดสำนัก งานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนินงานการจัดการความรู้ โดยได้วางระบบการจัดการความรู้และแผนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน และมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยมียุทธศาสตร์ ดังนี้ คือ การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การเสริมสร้างขีดสมรรถภาพของบุคลากรทางด้านทักษะ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และการ

พัฒนางานวิจัยด้านนวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 549 : 2-38) จากยุทธศาสตร์ดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ตลอดจนได้มีการการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักให้บุคลากรทางการศึกษาให้มีการจัดการความรู้ในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษาในสังกัด โดยถือ เป็นนโยบายหลัก อีกทั้งการจัดการความรู้ในองค์กร เป็นตัว บังคับที่สำคัญของคำรับรองปฏิบัติราชการของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ทำไว้กับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นโรงเรียนในสังกัดก็ จะต้องจัดการความรู้เพื่อให้การดำเนินการเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ ลาจน์ทีก (2548 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการจัดการความรู้ใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้ มีการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา เอกสารการจัดการความรู้ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมเอกสาร พบว่า โรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษาอยู่ในระดับดี สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการ จัดการความรู้ได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดเก็บในรูปแบบ เอกสาร เช่น รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นต้น รวมทั้งจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูลโปรแกรมสำเร็จรูป ลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เชื่อมต่อเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันได้มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา จากหลายหน่วยงาน ทั้งจากส่วนราชการต้นสังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้ สถานศึกษาดำเนินการจัดการความรู้จัดทำเอกสารประกอบ รวบรวมเป็นหมวดหมู่เพื่อใช้รับการประเมินเป็นอย่างดี

3. โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมเอกสารที่ เกี่ยวกับการจัดการความรู้มีการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ใน ระดับดีทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอก จาก สมศ. รอบ 2 ทำให้โรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อปรับปรุงพัฒนาการ จัดการความรู้ในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ผลการประเมินใน มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ก็อยู่ในระดับดี และโรงเรียนในสังกัด ได้ดำเนินการตามแนวทางนโยบายของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพ และการตรวจ ติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของสมคิด สร้อยน้ำ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สื่ออิทธิพล ทางตรงมี 6 ปัจจัย คือ การปฏิบัติงานของครูและทีมงาน เทคโนโลยีและระบบงานเป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับการ ปฏิบัติงาน การจูงใจ การปฏิบัติด้านการปฏิบัติการและการ ปฏิบัติด้านการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ลาจน์ทีก (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ทำให้การ จัดการความรู้ประสบผลสำเร็จในส่วนของสถานศึกษา ได้แก่ ส่งเสริมบุคลากรโดยสนับสนุนงบประมาณ มีนโยบาย แผนงานชัดเจน ตลอดจนระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ด้านผู้บริหารต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สร้างขวัญกำลังใจ โดย ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นบุคคลที่รับผิดชอบสูง ด้านครู ผู้สอนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงนำเอาองค์ความรู้ใหม่ บรรยายากเป็นประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของ ตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กับเพื่อน ร่วมงานและเข้าใจหลักของการจัดการความรู้

4. ปัญหาการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ที่วิเคราะห์ของโรงเรียนยังไม่ครอบคลุมใน ทุกงานที่โรงเรียนดำเนินการ การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศยังไม่เป็นปัจจุบันทันกับความต้องการของผู้ใช้ทีมงานหรือ

คณะทำงานยังขาดการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังระบบเครือข่ายเชื่อมต่อเพื่อค้นหาข้อมูลจากภายนอกยังมีประสิทธิภาพน้อย บุคลากรยังขาดทักษะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของบุคลากรยังไม่ครอบคลุม กลุ่มการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าในการจัดการความรู้ในด้านต่างๆ ก็ยังมีปัญหาที่จำเป็น ต้องแก้ไขเพื่อให้การจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบนจอร์จ นโยสวอร์ค (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารจัดการ ในรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้ คือ โรงเรียนควรมีแผนพัฒนาระบบโครงสร้างที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคลากร โรงเรียนควรมีการปรับเปลี่ยนการบริหารการปฏิบัติงาน โดยละลายและลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพโรงเรียน ควรมีระบบบัญชีและงบประมาณที่ถูกระเบียบและเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถตรวจสอบได้และโรงเรียนควรรู้ระบบการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

5. การจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และจากการรวบรวมเอกสาร มีผลการจัดการความรู้ในระดับใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ปัญหาและแนวทางแก้ไขการจัดการความรู้ ก็มีลักษณะเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีสาระการจัดการความรู้ ปัญหาและแนวทางแก้ไขตรงกัน อันเป็นการยืนยันได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบตามความเป็นจริงจึงถือได้ว่าข้อมูลและผลการวิจัยครั้งนี้เป็นจริง เชื่อถือได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการจัดการความรู้ในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และ การจัดการความรู้ 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ และด้านการเรียนรู้ พิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการจัดการความรู้โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการจัดการความรู้ในโรงเรียนที่สำคัญได้แก่ ความรู้ที่นำมาวิเคราะห์ยังไม่ครอบคลุมภาระงานการทำงาน เพื่อจัดการความรู้ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ บุคลากรขาดทักษะในการจัดเก็บความรู้และจัดการความรู้ในรูปแบบฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรเร่งพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ในสถานศึกษาให้เพิ่มขึ้น โดยการจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ประสานงานวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดม ศึกษา มาให้ความรู้เป็นที่เลี้ยงหรือดำเนินกรวิจัยพัฒนาการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการความรู้ของโรงเรียนให้เป็นระบบมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรเร่งจัดหาเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่าย โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ที่จำเป็น เป็นต้น ให้เพียงพอ ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนองการใช้งานสืบค้นความรู้ต่างๆ ของครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้ขนาดใหญ่ภายในเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรเร่งรัดจัดทำข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ระดับสถานศึกษาให้ถูกต้อง ทันสมัย ทันเวลา ปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ โดยการจัด

เก็บข้อมูลในฐานะข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เป็นฐานข้อมูลความรู้กลางของเขตพื้นที่การศึกษาที่รวบรวม ความรู้จากโรงเรียนในสังกัดไว้ ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูลและลดภาระสถานศึกษาในการจัดทำข้อมูลด้วย

4. โรงเรียนในสังกัดควรร่วมมือกันเป็นเครือข่าย เช่น โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง เป็นต้น เพื่อร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความรู้ แนวทาง วิถีปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ การช่วยเหลือทางด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งกันและกัน ทำให้ลดงบประมาณและเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือและได้รับแนะนำอย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอนก ศิลปนิลมาลย์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์นลินรัตน์ อภิชาติ อาจารย์ ดร. ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สมชาย วงศ์เกษม ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์ ดร. ภูษิต บุญทองเถิง ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

“พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546,” (2546). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอน 100 ก. หน้า 1-16. 9 ตุลาคม 2546.
เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, สำนักงาน. (2548). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2549**. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2550). **พระอัจฉริยภาพการบริหาร 9 ด้านของพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท..
ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2548). **การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : ธรรมกมลการพิมพ์.

บุญดี บุญญาภิกิจและคณะ. (2547). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส.

เบญจวรรณ ไยสวรรค์. (2544). **การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. : สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร. พัฒนาผู้บริหารการศึกษา.

สถาบัน. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษา**. ม.ป.ท..

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน.

(2549). **มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2549-2543)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

วสันต์ ลาจน์ทิก. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4**. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). **การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

